

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПОЛІЦЕЇСТИКА

УДК 343.9:[343.37+343.55](477)“1933”

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2019.1.03>

ВОЛОДИМИР АНАТОЛІЙОВИЧ ГРЕЧЕНКО,

доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-6046-0178>,
e-mail: grechenko18@gmail.com;

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ РОССІХІН,

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
Харківський національний університет радіоелектроніки;

член редколегії журналу «Право і безпека»;
 <https://orcid.org/0000-0003-3423-8896>,
e-mail: vasyl.rossikhin@nure.ua

ДЕЯКІ ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ УСРР У 1933 Р.

Розглянуто основні напрями діяльності міліції щодо паспортизації населення та роль міліції у здійсненні хлібозаготівель 1933 р. в Україні, що призвели до голоду. Проаналізовано причини паспортизації, заходи щодо її проведення, завдання міліції в її здійсненні та перші результати. Висвітлено також деякі аспекти участі міліції у вилученні зерна й інших продуктів у селян, забезпечення самих працівників органів внутрішніх справ від голоду та випадків розслідування людоїдства під час Голодомору.

Ключові слова: Україна, 1933 рік, НКВС, міліція, паспортна система, Голодомор.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

В історії України радянської доби є багато трагічних сторінок, але серед них виділяються за масштабом людських втрат, які істотно вплинули на генофонд української нації, 1933, 1937 та 1941 роки. 1933 рік – перший у цьому трагічному переліку, він безпосередньо стосується Голодомору та геноциду українського народу і, незважаючи на велику кількість публікацій про ці події, деякі їх аспекти залишаються недостатньо вивченими. Йдеться, в першу чергу, про діяльність у ці роки міліції УСРР.

Стан дослідження проблеми

Певні аспекти цієї проблеми досліджувалися в дисертаціях О. Ю. Тарасова [1] та Ю. М. Кириченко [2], проте там аналізуються лише заходи щодо впровадження паспортної системи в СРСР, до того ж лише на загальносоюзному матеріалі. Про діяльність міліції УСРР у цьому напрямі, а також про її роль у хлібозаготівлях 1933 р. публікації відсутні.

Мета і завдання дослідження

Виходячи з вищевказаного, автори поставили собі за мету дослідити основні аспекти

діяльності міліції у 1933 р. Ця мета конкретизується у таких завданнях:

- висвітлити роботу міліції щодо впровадження паспортизації в Україні;
- розкрити певні сторони її діяльності під час хлібозаготівель 1933 р.

Наукова новизна дослідження

Уперше висвітлено роль міліції у здійсненні хлібозаготівель 1933 р. в Україні. Додовнено матеріали щодо реалізації паспортизації в республіці через призму завдань і діяльності міліції в цьому напрямі.

Виклад основного матеріалу

У кінці 1932 р. було вирішено докорінним чином змінити систему реєстрації та контролю за населенням у містах СРСР. Уперше раз це питання обговорювалося на засіданні Політбюро ЦК ВКП(б) 15 листопада 1932 р. У таємному протоколі засідання цього вищого компартійного органу воно було позначене досить виразно: «Про паспортну систему і розвантаження міст від зайвих елементів». Політбюро ухвалило: «У планах розвантаження Москви та Ленінграда й інших великих міських центрів

СРСР від зайвих, не пов'язаних із виробництвом і роботою установ, а також від куркульських, кримінальних та інших антисупільних елементів, що ховаються в містах, визнати необхідним: запровадити єдину паспортну систему по СРСР з відміною всіх інших видів посвідчень, виданих тією або іншою організацією, що надавали до цих пір право на прописку в місті. Організувати, в першу чергу в Москві та Ленінграді, апарат обліку й реєстрації населення та регулювання в'їзду й виїзду» [3, с. 104].

Для розробки конкретних заходів законодавчого й організаційно-практичного характеру була створена комісія Політбюро ЦК ВКП(б) з паспортної системи та розвантаження міст від зайвих елементів під головуванням заступника голови ОДПУ В. А. Балицького. 25 листопада 1932 р. вона повинна була доповісти Політбюро про результати роботи. 23 листопада В. А. Балицький направив Й. В. Сталіну доповідну записку, де давався стислий огляд діючої системи посвідчень особи, яким згідно з декретом від 20 червня 1923 р., доповнени декретом від 18 липня 1927 р., міг бути будь-який документ, аж до довідок, виданих домоуправлінням. Постановою ВЦВК і Раднаркому СРСР від 1 листопада 1930 р. право видачі посвідчень особи було надано сільрадам, скасовано обов'язкову публікацію про втрату документів. Цей закон фактично анулював попередню документацію населення в СРСР. Комісія Балицького розробила три проекти постанов ЦВК і РНК СРСР «Про введення єдиної паспортної системи в містах Союзу РСР», «Про систему обліку і реєстрації населення Союзу РСР», інструкцію РНК «Про облік і реєстрацію населення (прописку), регулювання в'їзду й виїзду в м. Москві, Ленінграді та Харкові» [4].

Постанова ЦВК і РНК СРСР «Про встановлення єдиної паспортної системи по Союзу РСР та обов'язкової прописки паспортів» була ухвалена 27 грудня 1932 р. одночасно з Положенням про паспорти (другий документ, розроблений комісією Балицького). Постановою пропонувалося запровадити єдину паспортну систему з обов'язковою пропискою упродовж 1933 р. в Москві, Ленінграді, Харкові, Києві, Одесі, Мінську, Ростові-на-Дону та Владивостокі. РНК СРСР доручалося розробити терміни введення паспортної системи в усіх інших місцевостях СРСР¹. У Положенні про паспорти,

ухваленому ЦВК і РНК СРСР, указувалося, що «всі громадяни Союзу РСР у віці від 16 років, що постійно мешкають у містах, робітничих селищах, які працюють на транспорті, в радгоспах і на новобудовах, зобов'язані мати паспорти»².

Конкретний час для впровадження паспортизації був обраний зовсім не випадково. В Україні закінчилася колективізація й почався голодомор. Результатом цих процесів стала масова втеча із села селян, які намагалися вижити та врятуватися від голоду. Більшість цих біженців опинилася в містах. Тут також продовжували жити й ті, кого радянська влада вважала своїми прихованими та явними ворогами: приватні торговці, «позбавленці», тобто люди, позбавлені виборчих прав, священнослужителі, колишні царські офіцери та чиновники. До того ж у містах у кінці 1920-х років накопичилася значна кількість кримінального елементу, що призвело до зростання злочинності. Ні кримінальним злочинцям, ні колишнім куркулям, позбавленцям або просто «колишнім людям» видача паспортів не передбачалася. А якщо не було паспорта – то не було й прописки, а без неї людина не мала права проживати в місті.

Головному управлінню робітничо-селянської міліції при ОДПУ СРСР доручалося в десятиденний строк подати в Раднарком інструкцію про «проведення постанови» [5].

Органи міліції УСРР ще до публікації вказаних постанов уряду, з отриманням директивних указівок ГУМ ОДПУ про запровадження паспортизації й обов'язкову прописку паспортів розпочали свою діяльність у цьому напрямі. Головне Управління робітничо-селянської (РС) міліції УСРР з 25 грудня 1932 р. розпочало попереднє опрацювання організаційних заходів з проведення цієї роботи. Вона мала здійснюватися по м. Харкову та приміській території з 1 січня по 1 квітня 1933 р., а у м. Києві й Одесі – з 1 березня по 1 квітня 1933 р. і мала закінчитися впродовж трьох місяців. У зведенні начальника РС міліції УСРР «Про хід робіт по паспортизації в Україні» від 11 січня 1933 р. відзначалося: «Зараз основна увага Головного Управління РС міліції зосереджена на проведенні паспортизації в м. Харкові, приміській смузі і 50-кілометровій зоні. Всього

¹ Об установлении единой паспортной системы по Союзу ССР и обязательной прописки паспортов : постановление ЦИК и СНК СССР от 28.04.1933

№ 861. *Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства СССР (СЗ СССР)*. 1932. Отд. 1. № 84. Ст. 516.

² Положение о паспортах. *СЗ СССР*. 1932. № 84. Ст. 517.

організовано паспортних пунктів – 48, з яких 22 пункти на заводах, 21 пункт при міськвідділеннях міліції приміської смуги і намічена організація 40 пунктів при Румах (райуправліннях міліції. – *Авт.*) в 50-кілометровій зоні з охопленням Золочівського, Липецького, Старо-Салтавського, Чугуївського, Зяшеського, Ново-Волошського, Валківського і Богодухівського районів. Для комплектування вказаних пунктів і бригад залучені 113 осіб старшого і вищого начскладу Головного і обласних управлінь міліції, в основному партійців: 50 осіб курсантів Київської школи старшого начскладу ім. Балицького. У результаті перевірки списків і документів робітників виявлені 567 осіб соціально чужого і кримінального елементу, а саме: 40 осіб розшукуваних за різними кримінальними злочинами, з яких 15 осіб підлягають негайному арешту, близько 200 колишніх злочинців і грабіжників, інші мають приводи в міліцію для встановлення особи, судимості» і т. д. [6].

На засіданні Політбюро ЦК ВКП(б) 23 квітня 1933 р. був затверджений проект постанови «Про видачу громадянам СРСР паспортів на території СРСР», який був опублікований як постанова РНК від 28 квітня 1933 р. Постанова закріплювала поділ населення СРСР на дві категорії – тих, хто отримував паспорти, і тих, хто не мав на це права. Постанова від 28 квітня розширила список міст, у яких запроваджувалися паспорти. Тепер він містив, окрім Москви, Ленінграда й Харкова, також Київ, Одесу, Мінськ, Ростов-на-Дону, Сталінград, Сталінськ, Баку, Горький, Сорново, Магнітогорськ, Челябінськ, Грозний, Севастополь, Перм, Дніпропетровськ, Свердловськ, Владивосток, Хабаровськ, Нікольськ-Усурійський, Спаськ, Благовещенськ, Анжеро-Судженськ, Прокоп'євськ і Ленінськ¹.

Головною ознакою нової паспортної системи було те, що паспорти видавалися лише тим жителям міст, робітничих селищ, радгоспів та новобудов, які досягли 16-річного віку. Абсолютна більшість мешканців сіл не мала можливості одержати цей документ, і тому люди ставали наче прикріпленими до місця свого проживання. У тих випадках, коли особи, що мешкали в сільських місцевостях, вибували на тривале або постійне проживання в місцевості, де було запроваджено паспортну систему, вони отримували паспорти в районних або міських управліннях робітничо-селянської міліції за місцем свого колишнього проживання строком на 1 рік.

Виїзд із села без дозволу карався штрафом у розмірі до 100 рублів. Якщо це відбувалося повторно, наставала кримінальна відповідальність згідно зі ст. 81-1 Кримінального кодексу УСРР з позбавленням волі на строк до 3 років. Запроваджувалася й обов'язкова прописка паспортів «не пізніше 24-х годин після прибуття на нове місце проживання». Прописка наново виданих паспортів і тимчасових посвідчень здійснювалася в порядку, визначеному Головним управлінням робітничо-селянської міліції при ОДПУ. Усім, хто виїжджав з населеного пункту назавжди або на строк більше 2 місяців, слід негайно було й виписуватися. Особам, яким відмовляли у видачі паспорта, міліцією давався припис про виїзд у 10-денний строк, а тим, хто приїхав, і їм було відмовлено в прописці, – припис про виїзд у добовий строк.

В обласних управліннях робітничо-селянської міліції організовувалися паспортні відділи, а в її міських і районних управліннях і відділеннях – паспортні столи. У населених пунктах з населенням понад 10 тис. осіб, де вводилася паспортна система, організовувалися при відповідних управліннях робітничо-селянської міліції адресні бюро (столи). Структура та порядок роботи паспортних відділів і столів, а також адресних бюро (столів) визначалися Головним управлінням робітничо-селянської міліції при ОДПУ.

У цілому така реформа була вигідною для органів безпеки та міліції, оскільки істотно покращувала систему всесоюзного розшуку осіб, зокрема злочинців, через мережу паспортних столів.

«Неблагонадійні» громадяни отримували особливу систему шифрів у паспорті (дволіттеру серію та числовий номер). Букви серії утворювали особливий шифр, який знали працівники паспортних столів і відділів кадрів підприємств. У такий спосіб можна було отримати інформацію не лише про те, що власник документа перебував у місцях позбавлення волі, а й про причину його ув'язнення (політична, господарська, кримінальна стаття) [7].

4 липня 1933 р. ВУЦВК і РНК УСРР ухвалили постанову «Про зміни й доповнення законодавства УСРР у зв'язку з запровадженням паспортної системи». У ній передбачалося, що за підробку або передачу для використання піддроблених паспортних бланків у вигляді

¹ О выдаче гражданам Союза ССР паспортов на территории Союза ССР : постановление СНК СССР от 28.04.1933 № 861. *Известия ЦИК СССР и ВЦИК*. 1933. 29 апр.

промислу винних осіб притягати до кримінальної відповідальності як за підробку державних цінних паперів за ст. 56-22 Кримінального кодексу УСРР, застосовуючи до них вищу міру соціального захисту (розстріл) з конфіскацією майна, допускаючи в разі пом'якшувальних обставин, зниження міри соціального захисту до позбавлення волі на термін не нижче двох років із конфіскацією всього або частини майна¹.

Про обставини, що виникли у зв'язку з реалізацією паспортної реформи у Дніпропетровській області, говорить доповідна записка секретаря Дніпропетровського обкому КП(б)У на той момент уже голові ДПУ УСРР В. А. Балицькому: «У зв'язку з початком уведення паспортної системи в найбільших містах Союзу значно посилювся приплив в промислові центри області (Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Запоріжжя, Каменське) різного роду злочинного, антигромадського, паразитичного елементу. У цих містах за останній час значно посилювся: бандитизм, грабежі, крадіжки і ін. види злочинності, боротьба з якими утруднюється, в силу переповнення усіх місць ув'язнення. Усі арештні приміщення і будинки ув'язнення області переповнені надзвичайно. Тільки у одних арештних приміщеннях міліції міститься, вже засуджених на різні терміни, більше 10-ти тисяч осіб» [8; 9, с. 92].

Відповідальність за втілення в життя паспортної системи та за стан паспортної роботи несли начальники міських і районних управлінь міліції. Вони організували цю роботу й керували нею через паспортні апарати (відділи, столи) органів міліції. На великих підприємствах діяли паспортні пункти, були розроблені й тиражувалися бланки необхідних документів тощо [2, с. 13].

Під час кампанії, як це тоді часто було, траплялися численні помилки та перегиби. Так, Політбюро ЦК ВКП(б) указало керівництву міліції, що людям похилого віку, діти яких отримали паспорти, їх теж слід видавати, навіть незважаючи на приналежність до революції до багатих і правлячих класів, а для підтримки антирелігійної роботи дозволили паспортизувати колишніх священнослужителів, що добровільно відмовилися від сану.

Результатом першого року паспортизації стало виселення з режимних міст у позасудо-

вому порядку 43 000 осіб. Із міст, де проводилася паспортизація (за неповними даними), вислано в табори, трудові селища й етапом на батьківщину 203 000 осіб. Усього ж, разом із прикордонною смугою, 497 000, добровільно виїхало з цих міст близько 450 000 осіб [1, с. 22].

У трьох найбільших містах країни, включено з тодішньою столицею України Харковом, після паспортизації не лише покращилася кримінальна обстановка, але і стало менше їдців, і постачання паспортизованого населення хай і не надто істотно, але покращало.

Практичне проведення паспортизації населення СРСР виявило несприятливу демографічну ситуацію в країні, наявність великої кількості декласованих осіб, що не мали постійної роботи або скоїли злочини. Виявлення цього мало позитивне значення для стабілізації демографічної ситуації. Водночас паспортизація супроводжувалася порушенням прав і свобод громадян [2, с. 9].

Проведення паспортизації виявило істотні розбіжності даних про чисельність населення багатьох великих міст (і навіть містечок), що малися до запровадження паспортів, і реальною картиною після видачі паспортів і їх прописки. Це стало ще одним доказом того, наскільки недосконалим був облік населення в попередній період. Частка осіб, яким було відмовлено у видачі паспортів, досягала 3,5–5 % від загальної кількості тих, що отримали паспорти [1, с. 21].

Запровадження паспортної системи, безсумнівно, позитивно позначилося на організації протидії злочинності (була зжита порочна практика періоду дії легітимісної системи, коли до кримінальної відповідальності могли притягуватися громадяни, особа яких не була встановлена), забезпеченні державної безпеки (паспортизація сприяла виявленню агентури іноземних розвідок), зміцненні обороноздатності (був налагоджений облік призовників, і не випадково військово-облікові столи спочатку були організовані при органах міліції). Позитивну роль відіграла паспортизація і з точки зору посилення захисту прав радянських людей, передусім дітей. Водночас вона супроводжувалася численними репресіями судового й позасудового характеру. Запровадження паспортних обмежень, по суті справи, означало небачену за масштабами висилку (заборону проживання в певних місцевостях і покарання за порушення заборони). У результаті прилегли до паспортизованих територій зони стали місцями концентрації мас раніше судимих що призвело до істотного зростання рівня

¹ Про зміну і доповнення законодавства УСРР в зв'язку з введенням паспортної системи : постановва ВУЦВК і РНК УСРР. *Збірник законів та розпоряджень Робітничо-селянського уряду України (ЗВ УСРР)*. 1933. № 33. Арт. 427.

злочинності в непаспортизованих регіонах країни й наклало відбиток на весь подальший перебіг їх соціокультурного розвитку [1, с. 23].

Слід відзначити, що органи міліції, будучи складовою частиною ДПУ, брали активну участь у хлібозаготівельній кампанії 1932–1933 рр., яка призвела до голодомору. Ця діяльність мала негативний та репресивний характер.

В одному з документів тих часів відзначається, що органи ДПУ та міліції за період з 1 грудня 1932 р. по 25 січня 1933 р. знайшли 14 956 ям, 621 «чорну комору» і 1359 інших тайників, із яких вилучено 1 718 500 пудів зернохліба. У цю кількість увійшов хліб, знайдений в «озадках» (прихований колективно), а також виявлений у перекупників. Тобто зерно, виявлене під час обшуків, які супроводжувалися конфіскацією всього незернового продовольства, становило зовсім мізерну частку в усьому обсязі заготівель [10].

Ще один документ на цю ж тематику з місцевої відомої газети «Міліціонер Кременчуччини» за 11 листопада 1933 р. Тут повідомляється, що під час хлібозаготівлі 1932–1933 рр. міліцією у Кременчуцькому районі відібрано 18 784 кг зернових культур і 40,94 кг корнеплодів. Відкрито 45 ям з хлібом. Навесні відібрано у спекулянтів і шкідників металу: бабіту – 253,62 кг, олова – 2,2 кг, свинцю – 81,1 кг, міді – 1369,15 кг, алюмінію – 2500 кг, бронзи – 200 кг, цинку – 65 кг, дроту – 105,5 кг. В боротьбі зі спекуляцією складено 460 протоколів. Крім штрафів, накладено покарання у вигляді 2883 днів примусової праці, відібрано велику кількість борошна та різних продуктів. За порушення постанов миськради накладено штрафів 16 421 руб. Вилучено 1724 осіб кримінально-злочинного елемента [1].

Проте щодо своїх співробітників їх керівництво діяло інакше. З метою забезпечити працівників ДПУ та міліції від «продовольчих труднощів» у квітні 1933 р. голова ДПУ УСРР В. А. Балицький написав Генеральному секретареві ЦК КП(б)У С. В. Косіору доповідну записку, в якій повідомляв, що «з метою створення власної продовольчої бази для поліпшення побутових умов працівників ГПУ і міліції при обласних відділах ... існують допоміжні господарства», а потім звернувся з проханням надати їм насіннєву допомогу. С. В. Косіор такий дозвіл дав [12, с. 203].

Співробітники міліції займалися також розслідуванням справ, пов'язаних із канібалізмом. Так було, наприклад, у селі Єременкове Шапарської сільради Новопсковського району тоді Донецької області, куди для розслідування виїжджали начальник міліції району й уповноважений карного розшуку. Тут селянка Домаха Хрипун разом зі своєю дочкою – 14-річною Улітою дорізали вмираючу небогу Маньку (Марію) Хрипун 7–8 років та зварили її нутроці [13]. Такі випадки тоді, на превеликий жаль, були досить частими.

Висновки

Отже, діяльність міліції у 1933 р., крім протидії злочинності, зосереджувалась на реалізації паспортної реформи й участі в хлібозаготівлях, де роль міліції, як і інших органів радянської влади, була негативною. Впровадження паспортної системи мало позитивне значення для протидії злочинності, але супроводжувалося численними порушеннями законності.

Список бібліографічних посилань

1. Тарасов А. Ю. Паспортная система и паспортный режим в Советском государстве в 30-е гг. XX в. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. М., 2005. 24 с.
2. Кириченко Ю. Н. Организационно-правовые основы функционирования паспортной службы советской милиции в предвоенный период и в годы Великой Отечественной войны (1932–1945 гг.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. М., 2010. 21 с.
3. О паспортной системе и разгрузке городов от лишних элементов. *Вестник Архива Президента Российской Федерации*. 1997. № 6. С. 101–121.
4. Хмельницкий Д. Сталинский паспорт. *Гептер*. 14.09.2018. URL: <http://gefter.ru/archive/25308> (дата звернення: 14.02.2019).
5. Попов В. Паспортная система советского крепостничества. *Новый мир*. 1996. № 6. URL: http://magazines.russ.ru/novyi_mi/1996/6/popov.html (дата звернення: 14.02.2019).
6. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 20. Спр. 6394. Арк. 2–10.
7. Вронська Т. В., Кульчицький С. В. Паспортизація населення // *Енциклопедія історії України* : у 10 т. Т. 8 / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 2011. С. 83–84.
8. Доповідь секретаря Дніпропетровського обкому КП(б)У голові ДПУ УСРР тов. Балицькому про прийняття заходів щодо вилучення злочинного елемента на Дніпропетровщині 18 лютого 1933 р. // Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.) :

у 6 т. Т. 4 / авт. кол.: М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, Т. О. Проценко та ін. ; за заг. ред. А. Б. Авакова. Київ, 2015. С. 248–249.

9. Греченко В. А., Клочко А. М. Злочинність в УСРР та протидія їй у першій половині 1930-х років. *Право і Безпека*. 2017. № 4 (67). С. 88–94.

10. Кульчицький С. В. Голод, голодомор 1932–33 // *Енциклопедія сучасної України* : у 20 т. Т. 6: Го–Гю. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. С. 79.

11. Про боротьбу та чергові завдання міської міліції. *Міліціонер Кременчуччини*. 1933. 11 листоп.

12. Шаповал Ю. І., Золотарьов В. А. Всеволод Балицький. Особа, час, оточення. Київ : Стило, 2002. 468 с.

13. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 2189. Арк. 76–78.

Надійшла до редколегії 20.02.2019

ГРЕЧЕНКО В. А., РОССИХИН В. В. НЕКОТОРЫЕ ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МИЛИЦИИ УССР В 1933 Г.

Рассмотрены основные направления деятельности милиции по паспортизации населения и роль милиции в осуществлении хлебозаготовок 1933 г. в Украине, приведших к голоду. Проанализированы причины паспортизации, меры по её проведению, задачи милиции в её осуществлении и первые результаты. Освещены также некоторые аспекты участия милиции в изъятии зерна и других продуктов у крестьян, защиты самих работников органов внутренних дел от голода и случаев расследования людоедства во время Голодомора.

Ключевые слова: Украина, 1933 год, НКВД, милиция, паспортная система, Голодомор.

GRECHENKO V. A., ROSSIKHIN V. V. SOME BASIC ASPECTS OF MILITIA ACTIVITIES IN UKRAINIAN SSR IN 1933

The authors' objective was to study the main aspects of militia's activities in 1933. This objective is specified in the following tasks: to highlight the work of militia regarding the introduction of passportization in Ukraine; to reveal certain aspects of its activity during the grain supplies in 1933. The authors of the article highlight for the first time the role of militia in carrying out grain supplies in 1933 in Ukraine. Materials on the implementation of passportization in the Republic have been supplemented through the prism of the tasks and activities of militia in this direction.

It has been noted that the system of registration and control of population in the cities of Ukrainian SSR was radically changed at the end of 1932. The exact time for the introduction of passportization was chosen not by chance – collectivization in Ukraine ended and the Holodomor began. The result of these processes was a massive flight of peasants from villages who tried to survive and escape from the Holodomor. The main feature of the new passport system was the fact that passports were issued only to those residents of cities, workers' settlements, state-owned enterprises and new buildings who reached the age of 16 years. An absolute majority of villagers did not have the opportunity to get this document and therefore became attached to their places of residence.

Practical conduction of passportization of the population in Ukrainian SSR revealed an unfavorable demographic situation in the country and the presence of a large number of declassified persons who did not have a permanent job or committed crimes. The introduction of the passport system positively affected the organization of combating crime and ensuring state security, the registration of receiptees was established. At the same time, passportization was accompanied by numerous repressions of judicial and extrajudicial nature. Militia being a part of the State Political Administration took an active part in the grain supplies campaign of 1932-1933, which led to the Holodomor. That activity had negative and repressive nature. Officers of militia also investigated the cases involving cannibalism.

Key words: Ukraine, 1933, NKVS, militia, passport system, Holodomor.